

HUMANITAS

KADERORGAAN VAN DE
VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK
OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

ACHTSTE JAARGANG No. 4

DECEMBER 1953

CENTRAAL BUREAU „HUMANITAS”
VONDELSTRAAT 61 — AMSTERDAM

REDACTIE ALGEMEEN: MEJ. M. DIJKSTRA
Sectie Kinderbescherming: Mevr. mr M. Rood—De Boer

Medewerkers:

J. Boetje, mr L. A. Donker, P. Faber, mr R. Friedman—
v. d. Heide, dr F. Grewel, mej. mr dr Joh. Hudig, dr J. P.
van Praag, Ph. H. van Praag, prof. dr G. Th. Kempe,
D. Q. R. Mulock Houwer, H. Ploeg Jr, mej. mr P. G. Prins,
dr A. Querido, mr B. v. d. Waerden, M. de Vries e.a.

Adres Redactie en Administratie:
Vondelstraat 61 - Amsterdam-W. - Telefoon 89786
Giro 582000

INHOUD

	blz.
Mr. M. Rood—de Boer, De gezinsvoogd	53
J. Blom, Verslag Scholingsweekend Sectie Kinderbescherming	54
Prof. mr. J. M. van Bemmelen, Bezoek aan gevangenen	57
Mej. K. d'Ardenne Anhringa, De medisch opvoedkundige bureau's	61
A. Treurniet, Van armenzorg tot maatschappelijk werk (1)	63
C. W. van Altena, Cijfers uit de gezinsverzorging	67
Boekbesprekingen	68

DAGELIJKS BESTUUR:

Mr dr J. in 't Veld, voorzitter
C. M. Swiebel, waarn. secr.
J. H. van Eck, penningm.
J. Landman
H. Ploeg Jr
E. Veuger
Mr B. v. d. Waerden
P. C. Faber, erelid

CENTRAAL BUREAU:

Vondelstraat 61, Amsterdam
Mej. M. Dijkstra, directrice
Spreekuur: Donderdag van 11—12 uur
Telefoon: K 20 - 89786

SECTIE KINDERBESCHERMING

De gezinsvoogd

Men hoort soms de vraag stellen: „Je moet zeker wel een bijzonder mens zijn om gezinsvoogdijwerk te kunnen doen, nietwaar?” En dan wordt daar zuchtend aan toegevoegd: „Daar zal ik wel niet knap genoeg voor zijn.”

Moet een gezinsvoogd dan werkelijk zo'n extra-bijzonder mens zijn? Neen toch immers. Een gezinsvoogd hoeft ook niet noodzakelijk een echte „knapperd” te zijn, al zijn er misschien enkele eigenschappen te noemen, die een goed gezinsvoogd in meer of mindere mate bezitten moet.

Een ondertoezichtstelling kan pas dan geslaagd worden genoemd, wanneer de betrokken jongen (of meisje) en de gezinsvoogd — samen met de ouders — kans hebben gezien een verhouding op te bouwen, waarin allereerst vertrouwen wordt geschonken van twee kanten. Pas als een dergelijke persoonlijke band is ontstaan, zal het onder toezicht gestelde kind bereid zijn haar of zijn gedragingen te wijzigen. Pas dan zal men kunnen spreken van een geslaagde gezinsvoogdij en een dergelijk succes is vrijwel altijd te danken aan de figuur van de gezinsvoogd.

Een bijzondere figuur behoeft de gezinsvoogd, die een dergelijke band helpt te vormen, niet te zijn; een gezinsvoogd is een gewoon mens, met een warm hart, die daar wil helpen waar hulp zo hard nodig is, nl. bij jonge mensen, die bedreigd worden met de ondergang. Zijn doel is deze kinderen weer op gang te helpen.

„Maar men hoort zo dikwijls van mislukkingen...” wordt gezegd. Ja, het is natuurlijk denkbaar, dat gezinsvoogd A niet goed aansluit bij de hem door de Kinderrechter toegewezen pupil. Dat is op zich zelf niet zó verschrikkelijk. Men ziet immers wel meer, dat twee mensen elkaar minder goed liggen. Daarom alleen behoeft A nog beslist geen „slechte, mislukte gezinsvoogd” te zijn. Als hij zou merken — na vele pogingen natuurlijk — dat hij werkelijk geen enkel contact kan krijgen met de hem toegewezen pupil, dan kan hij 't beste aan de Kinderrechter verzoeken een ander tot gezinsvoogd te benoemen. Dat zal bijzonder teleurstellend voor hem zijn (en voor het betrokken kind is een dergelijke wisseling van gezinsvoogd ook niet prettig), maar een dergelijk voorval behoeft hem zeker niet van zich zelf de indruk te geven, dat hij het nooit zal leren en dat hij er beter mee op kan houden.

Vermogen om teleurstellingen te incasseren. Dat is wel de allereerste broodnodige eigenschap van een gezinsvoogd. Zelfs bij een zgn. geslaagde ondertoezichtstelling zullen teleurstellingen zijn deel worden. Ook al groeit een persoonlijke band, toch kan de pupil plotseling dingen blijken te doen, die weer zo totaal buiten het moeizaam samen opgebouwde gedragsschema liggen, dat de

toegewijde gezinsvoogd er haast wanhopig van wordt. Maar als hij of zij zich zelf kan leren om die onvermijdelijke teleurstellingen te dragen, positief te verwerken (en dat behoeft zeker niet te betekenen, dat hij er onverschillig onder wordt), dan is hij daarmee nog geen bijzonder mens, maar hij voldoet in elk geval aan een eerste vereiste voor een goede gezinsvoogd.

Tact moet een gezinsvoogd bezitten. Tact om voorzichtig en vooral geduldig te werk te gaan in een omgeving, waar men hem — in de meeste gevallen — aanvankelijk weinig tegemoet zal komen, ja soms zelfs ronduit vijandig zal bejegenen. Tact ook om uitbarstingen op te vangen, die weliswaar tegen zijn persoon gericht kunnen zijn, maar vaak het gevolg zijn van allerlei spanningen, die juist ontstaan zijn door het instellen van de gezinsvoogdij.

En begrip. Heel veel begrip voor de moeilijke positie van de ouders, wier kind onder toezicht gesteld is, en begrip voor het kind zelf, dat de hele gezinsvoogdij meestal alleen als een straf beschouwt. Zovéél begrip moet de gezinsvoogd hebben voor het betrokken kind, dat hij zijn pupil niet in een bepaalde richting wil gaan duwen, die hem persoonlijk altijd de beste toe leek, bijv. toen hij zelf nog jong was. De gezinsvoogdijpupil is een eigen persoonlijkheidje met het recht op een eigen plekje in deze wereld. Maar dan ook een echt eigen plekje en niet iets, wat de gezinsvoogd voor hem heeft uitgedacht, omdat hij dat zelf zo mooi vond, maar waar de pupil nu eenmaal, ondanks de beste bedoelingen van de gezinsvoogd, niet in past.

En ten slotte moeten we misschien wel soepelheid noemen als vereiste eigenschap voor een goed gezinsvoogd. Niet te strak vasthouden aan een bepaald program. Niet te krampachtig binnen een van te voren vastgestelde periode resultaten willen zien. Lukt het niet op de ene manier, dan proberen soepel om te schakelen op een andere benaderingsmethode. Ieder kind is weer anders; wat prachtig opging voor pupilletje A kan absoluut verkeerd zijn voor B.

De gezinsvoogdij vraagt geen zeer bijzondere figuren, maar warmvoelende mensen, die bereid zijn om op tactvolle, begrijpende wijze kinderen, bedreigd met zedelijk of lichamelijk verval, te redden.

M. R.—d. B.

Verslag van het Scholingsweek-end van de Sectie Kinderbescherming

Tijdens het weekend van 25 en 26 September jl. heeft de Landelijke Sectie Kinderbescherming van Humanitas een scholingsbijeenkomst voor gezinsvoogden(essen) belegd in het conferentie-oord „De Pietersberg” te Oosterbeek. Vele gezinsvoogden, maar ook sectiebesturen van diverse afdelingen, waren tegenwoordig.

De bedoeling van het weekend was om zich gezamenlijk te bezinnen op de vraag, hoe men als humanistisch opvoeder c.q. gezinsvoogd, samen met de pupil de moeilijke opvoedingsweg zou moeten afleggen. Een opvoedingsweg, die loopt vanaf de plaats, waar de gezinsvoogd in aanraking komt met de pupil en zijn levensomgeving, tot aan het doel dat er ten aanzien van de pupil gesteld is.

De heer Ph. H. van Praag, voorzitter van de landelijke sectie kinderbescherming, bij wie de leiding van het weekend berustte, schetste in een korte, doch boeiende inleiding de taak en de plaats van de humanistische gezinsvoogd in de huidige kinderbescherming. In grote lijnen kwam zijn betoog op het volgende neer:

De mens, het gezin en het kind van vandaag, staan blootgesteld aan vele bedreigingen, grote aantallen mensen kunnen zich desondanks handhaven in de maatschappij, maar velen zijn er niet tegen opgewassen en komen „er niet uit”. Humanitas o.a. is een instelling, die tracht mensen die in maatschappelijke nood verkeren, behulpzaam te zijn bij het vinden van een oplossing. Als zodanig hebben de gezinsvoogden een belangrijke taak, nl. te trachten hulp te bieden aan onaangepaste kinderen binnen de omgeving van het gezin. De gezinsvoogd zal trachten het gezin bij te staan in de opvoeding van het kind.

De humanistische opvoeder heeft, te midden van het grote opvoedingsterrein, een eigen bijdrage te leveren omdat hij handelt vanuit een humanistische levensovertuiging. Hij zal zich immer richten tot de totale persoonlijkheid van de medemens en daarbij een appèl doen op de zedelijke beginselen, die hij in ieder mens tegenwoordig weet.

Van het moment af dat men met de pupil en diens levensomgeving de weg der opvoeding gaat bewandelen, is er sprake van opvoeding. De wijze, waarop men die weg bewandelt, of de wijze van opvoeden, kan men de methode noemen.

Nu ging het er in het weekend om zich te bezinnen omtrent enige belangrijke aspecten, die verband houden met de opvoedingsmethoden, zoals die vanuit de humanistische overtuigingen geaccepteerd kunnen worden.

Een belangrijke vraag, die dit weekend aan de orde kwam was, op welke wijze de humanistische gezinsvoogd zijn eerste contact met de pupil zal moeten voorbereiden ten einde een vruchtbare relatie te kunnen opbouwen en welke houding hij bij het eerste bezoek zal moeten aannemen ten behoeve van het verdere contact.

Het stellen van zo een vraag leidt ertoe, dat men zich rekenschap geeft van de wijze waarop men dit werk van gezinsvoogdij doet en wat men precies als gezinsvoogd doet.

Ten einde dit probleem practisch te kunnen benaderen werd er een aantal vragen geformuleerd, zoals o.a.:

Moet de gezinsvoogd een kennisgeving sturen als hij zijn eerste bezoek wil gaan maken?

Moet de gezinsvoogd alleen met het kind in dieper contact treden en zich, behoudens enig formeel contact, niet tot de ouders richten?

Welke gegevens moet een gezinsvoogd hebben om enigszins een inzicht te verkrijgen in een geval, alvorens hij de toewijzing accepteert?

Deze vragen kwamen in een aantal discussies in kleiner groepsverband en in een algemene bespreking aan de orde.

Behalve theoretische vragen als bovenstaande, kwamen in de discussiegroepen verschillende practische problemen naar voren. De gezinsvoogd komt vaak voor grote moeilijkheden te staan, zonder dat hij daarbij in het algemeen enige steun verkrijgt van een of andere deskundige. Ook kwam duidelijk tot uiting, dat er meerdere gezinsvoogden zijn, die te „zware” gevallen toegewezen kregen.

Na anderhalve dag van „scholing” besloot de heer Van Praag het weekend met een toespraak, waarin hij de voornaamste punten van de besprekingen samenvatte. Er is hard gewerkt in deze anderhalve dag. Gezien de grote geneigdheid om gezamenlijk over de dingen na te denken, is een weekend te kort geweest; een punt, waarover allen het eens waren.

Humanitas zal ernaar moeten streven goed werk te leveren. Sterker nog gezegd: zij zal geen slecht werk mogen leveren. Slechts door „prima kwaliteit” zal zij de plaats en de erkenning, die ze in de maatschappij verkregen en veroverd heeft, kunnen verstevigen en uitbreiden.

Ten aanzien van de gezinsvoogdij gelden twee omstandigheden, die veel ten

goede kunnen bijdragen. De eerste omstandigheid heeft betrekking op de persoon van de opvoeder, in ons geval de gezinsvoogd. Hij is iemand die tot goed resultaat van het werk kan bijdragen door zich in zijn werk o.m. rekenschap te geven van zijn eigen persoonlijke houding ten opzichte van zijn pupil en diens levensomgeving, zoals het gezin e.d. Hij zal zich er tevens van bewust moeten zijn, dat in principe het gezin een totaliteit vormt en dat de pupil daarvan een onderdeel uitmaakt. Indien de totaliteit van het gezin leidt tot een harmonie en een gezonde ontwikkeling van de individuele gezinsleden, zal er voor de gezinsvoogd geen taak liggen. Echter, wanneer de harmonie verbroken is en de totaliteit bedreigd wordt ten gevolge van de onaangepastheid van een kind in het gezin, dan kan er voor de gezinsvoogd wel een taak liggen. Zijn taak zal dan zijn om langs de opvoedingsweg behulpzaam te zijn bij het verstevigen van de totaliteit en het herstellen van de harmonie in het gezin. Dit betekent, dat de gezinsvoogd met het totale gezin te maken heeft en niet uitsluitend met de betrokken pupil.

De tweede omstandigheid betreft het beleid van de vereniging ten aanzien van de gezinsvoogdij. De uiterste zorg zal eraan besteed moeten worden, dat iedere gezinsvoogd het voor hem precies geschikte geval krijgt toegewezen en omgekeerd, dat ieder gezin de bij haar passende gezinsvoogd krijgt. Vooral zal ervoor gewaakt moeten worden, dat geen gezinsvoogd een voor hem te zwaar geval toegewezen krijgt.

Tevens zou er in iedere plaatselijke sectie een speciale deskundige moeten zijn ten behoeve van de gezinsvoogden, welke deskundige, voorzover gewenst, de gezinsvoogden kan bijstaan en behulpzaam zijn bij ontstane moeilijkheden.

Een even belangrijk punt dat aandacht behoeft, is de scholing. Deze zou sectie-gewijs georganiseerd moeten worden.

Dit zijn alle punten, waarvoor het Centraal Bureau aandacht heeft en waarvan het de noodzaak inziet. Alle streven is o.a. op verwerkelijking van deze ideeën gericht, doch de huidige realiteit biedt vele barrières, die overwonnen moeten worden.

Naar aanleiding van het bovenstaande kwam uit de aanwezigen de suggestie naar voren, die in sommige secties reeds min of meer verwezenlijkt is, nl. dat de plaatselijke sectie onderling meer contact behoeven en dit moeten organiseren, ten einde tot een gezamenlijke verdieping van het werk te komen. Er werd voorgesteld, vanuit het Centraal Bureau daartoe een stimulans te doen uitgaan. Het voorstel werd door de heer Van Praag in overweging genomen.

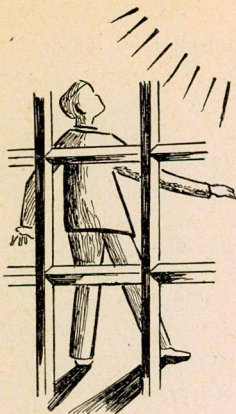
Hoewel hiermede het scholingsweekend beëindigd was, betekende dit nog niet het slot van het programma. Op Zondag 26 September was er nl. een zeer heuglijke omstandigheid: het éénjarig bestaan van het kinderkuis „Ellinchem” te Ellecom. Naar aanleiding van dit feestelijk gebeuren vond er daags te voren onder de deelnemers aan het weekend een collecte plaats, die f 67,50 opbracht, welk bedrag als gezamenlijk geschenk aan het huis werd aangeboden.

De Zondagmiddag werd besteed aan een bezoek aan het kinderkuis, waar men met veel vreugde ontvangen werd en waar een vrolijke, opgewekte stemming heerste. Na enige korte toespraakjes, het overhandigen van diverse cadeau's en een rondgang door het gebouw, vond het hoogtepunt van de middag plaats: het opvoeren van enige stukjes door de verschillende kindergroepen, hetgeen de bezoekers intens geboeid heeft. Vooral de groep schoolkinderen heeft door de aandoenlijke wijze, waarop zij haar stuk van „Koning Habbabab” ten tonele bracht, bij de deelnemers van het weekend aan deze middag een aangename (en stemmige) herinnering achtergelaten en hierdoor was deze groep de representante van het gehele huis.

J. B.

Bezoek aan gevangenen

door prof. mr. J. M. van Bemmelen

De reclassering is thans een vrij omvangrijk en in ieder geval belangrijk instituut. Wij zouden ons geen zitting van een rechtbank en in het bijzonder van de politierechter meer kunnen voorstellen, waarin niet een aantal voorlichtingsrapporten werd uitgebracht, een aantal voorwaardelijke veroordelingen of zgn. „gecombineerde straffen” (dat zijn combinaties van onvoorwaardelijke en voorwaardelijke straf) werd uitgesproken. Ook tijdens de straf speelt het rapport van de reclasseringsvereniging een belangrijke rol bij de V.I. (voorwaardelijke invrijheidstelling). Daarbij vergeleken is de functie van de reclasseringsverenigingen om gevangenen te bezoeken, enigszins op de achtergrond geraakt. Toch mogen wij niet vergeten, dat die gehele reclassering is opgebouwd en ontstaan uit genootschappen, die zich primair ten doel stellen gevangenen te bezoeken en hen na hun ontslag uit de gevangenis te steunen. De mogelijkheid om dit te doen, in ons land voor het eerst geboden in 1823 aan het Genootschap tot Zedelijke Verbetering der Gevangenen, is van grote betekenis geweest voor de ontwikkeling van het gehele gevangeniswezen en ons ganse strafstelsel. Immers op deze wijze kwamen geregeld in de gevangenis op bezoek mannen en vrouwen, die niet behoorden tot het vaste personeel van de gevangenis en ook niet tot de Colleges van Regenten. Zij hadden met de eigenlijke gevangenisadministratie en met het beheer van het gesticht en met de tenuitvoerlegging van de straf in het geheel geen bemoeienis. Zij werden slechts bewogen door belangstelling voor hun medemens. O, er zullen ongetwijfeld — vooral onbewust — ook wel minder schone motieven voor deze belangstelling geweest zijn. Voor een aantal gevangenisbezoekers zal de nieuwsgierigheid een rol gespeeld hebben. Er is steeds bij een groot aantal mensen een zeker niet geheel gezonde interesse voor de misdaad en de misdadiger. Ook een verlangen om deel te hebben aan andermans leed, een zeker sadisme, gepaard aan strafbehoefte, kon op gesublimeerde wijze uitgeleefd worden bij het bezoeken van gevangenen. Ook zij die behoefte hadden zich beter te voelen dan hun medemens (Heer, wij danken u, dat wij niet zijn gelijk deze zondaar) vonden in het gevangenisbezoek daarvoor gelegenheid. Hier liggen gevaren, waarop meermalen werd gewezen en waarvoor ieder die zich met gevangenisbezoek bezighoudt, een open oog moet hebben. Zij nemen echter niet weg, dat over het geheel genomen het bezoek aan gevangenen een machtige impuls heeft opgeleverd voor de verbetering van ons strafstelsel. De reclasserders kwamen in de gevangenis en vonden daar misstanden, waarop zij wezen. Zij vonden er mensen in nood, die zij trachtten op te beuren. Oorspronkelijk kwamen zij in gevangnissen waar de

gevangenen in gemeenschap zaten. Na 1850 drong ook in ons land het instituut van de celgevangenis door. Na 1886 werd de cel zelfs regel, de gemeenschap uitzondering. Nu na de nieuwe Beginselenwet, ongeveer precies een eeuw na de invoering van de eerste celgevangenis, is het weer zo dat de gemeenschap regel is, de cellulaire tenuitvoerlegging van de straf uitzondering. Het behoeft weinig nadenken om te begrijpen, dat de taak van de gevangenisbezoeker een andere is in een cel of aan een gevangene, die het grootste deel van de dag met andere gevangenen te zamen is. De man, die de gehele dag in eenzaamheid doorbrengt, zal meer behoefte hebben aan een contact met een ander mens dan hij die toch reeds voortdurend met anderen in aanraking is. Toch heeft ook in een gevangenis met gemeenschap het bezoek aan gevangenen zin, immers onder dezen zullen er steeds zijn, die hun moeilijkheden wel eens willen bespreken met iemand van buiten. En moeilijkheden heeft ieder die gevangen zit. Zorgen over het eigen gezin, zorgen over de toekomst, schuldgevoelens die hij wel zou willen afreageren, grieven tegen medegevangenen, tegen het personeel, tegen het gevangenisregiem. Men mene niet, dat het een gemakkelijk werk is gevangenen te bezoeken. Het is altijd — ook in de wereld buiten de gevangenis — lastig met verstand, begrip en gevoel naar een ander te luisteren. Hoe veel te meer geldt dit, wanneer men als vrij man enkele uren per week in aanraking komt met gevangenen. Men komt ten slotte als vreemde onbekende bij een ander mens. Het valt niet te verwachten, dat die ander terstond in de gevangenisbezoeker vertrouwen zal hebben. Indien de gevangene wel terstond allerlei ontboezemingen doet, is dit gewoonlijk geen erg hoopvol teken. Het is veeleer een bewijs, dat hij òf te zeer geneigd is aan Jan en Alleman zijn vertrouwen te schenken òf dat hij iets van de gevangenisbezoeker gedaan wil krijgen, wat deze hem toch niet kan verschaffen. De gevangenisbezoeker moet enerzijds in de gevangene in de eerste plaats de mens zien, die hij wil helpen en steunen, anderzijds moet hij erop bedacht blijven, dat in de gevangenis tal van meer of minder geestelijk gestoorden zitten, die een sterke neiging hebben om zich zelf te gewichtig te vinden en die trachten hun medemens te exploiteren en de een tegen de ander uit te spelen. Een zekere critische zin en vooral ook een zekere kennis van de psychologie en psychiatrie mag aan de gevangenisbezoeker niet vreemd zijn en toch mag hij zich daardoor ook weer niet geheel laten leiden. Moeilijke en tweeslachtige taak. Een ander bezwaar aan het gevangenisbezoek verbonden is, dat wij met lege handen komen en met lege handen moeten komen. De gevangene mist veel, zowel materieel als op geestelijk gebied. Hij zal vanzelfsprekend trachten van de gevangenisbezoeker allerlei gedaan te krijgen: beloften voor de toekomst, steun aan zijn gezin, voorrechten boven andere gevangenen. Daaraan moet de gevangenisbezoeker slechts toegeven wanneer het verantwoord is. Hij mag niet proberen om het vertrouwen van de gevangene te kopen door hem te paaien met toezeggingen, die hij niet gestand kan doen of waardoor de gevangene een bevoorrechte positie zou krijgen boven anderen. Dat valt de gevangene vaak tegen. Bij hem komt iemand die zegt in hem belang te stellen, maar die niet bereid is voetstoots aan zijn wensen en verlangens tegemoet te komen. Door die deceptie moet de gevangenisbezoeker heenbreken. Menige gevangene zal zich van de bezoeker afwenden en later zeggen: ach, aan die reclassering heb je niets. Ze komen wel bij je praten, maar ze doen niets voor je. De gevangenisbezoeker moet niet proberen dat feit te ontgaan door wel toezeggingen te doen. Er moet eerst een zekere vertrouwenssfeer geschapen zijn — van weerskanten — zonder dat deze gebaseerd is op beloften of tegemoetkomingen. Gevangene en bezoeker moeten elkander vinden in gesprekken. Is eenmaal die sfeer wel gelegd en het wederzijds vertrouwen ontstaan, dan kan de bezoeker in overleg met zijn bestuur en met de sociale ambtenaar in de gevangenis en met de gevangene zelf een volledig

reclasseringsplan opbouwen, waarin ook werkverschaffing, steun aan het gezin, enz. een plaats kunnen vinden. Meermalen is er dan ook alles voor te zeggen, dat de bezoeker ook de toezichthouder wordt bij V.I., de patroon na definitief ontslag.

In ons land is de reclassering — dat is wel bekend — gesplitst naar levensbeschouwing en godsdienstige gezindheid. Wij hebben de R.K. Reclasseringsvereniging, de Protestants-Christelijke, het Leger des Heils en het Nederlands Genootschap tot Reclassering. De bezoekers van de confessionele reclasseringsvereniging zullen bij de gesprekken waarschijnlijk het geloof van tijd tot tijd in hun onderhoud met de gevangene betrekken, al weet ik uit hun mededelingen dat ook zij dit meestal niet op de voorgrond stellen. Gevangenschap — dat weet ieder die gevangen heeft gezeten — brengt (vooral in de cel) een mens ertoe om over God en het Hiernamaals na te denken. Gevangenschap, het missen van de vrijheid van beweging heeft een zekere overeenkomst met de dood. Vooral in de cel, maar ook in de gemeenschap voelt de gevangene zich dood voor de wereld. Wat wonder dat hij meer dan in de vrije maatschappij over de dood denkt. Ook heeft de gevangene versterkte schuldgevoelens en dit leidt licht tot de vraag of er een wrekende gerechtigheid is, of de aardse rechter een representant is van een goddelijke gerechtigheid. Die vraag doet zich zelfs voor als iemand onschuldig gevangen zit — zoals zo menigeen in oorlogstijd. De gevangene zal daardoor zelf religieuze bespiegelingen houden en in zijn wanhoop steun zoeken. De gevangenisbezoeker die namens een confessionele vereniging komt, vindt hier soms een vruchtbare voedingsbodem voor gesprek. Het is echter wel de vraag of deze basis inderdaad zo vruchtbaar is. Immers wanneer de gevangenschap eenmaal voorbij is en dus de aanleiding tot deze gedachten over God, Dood en Hiernamaals weer is weggefallen, zal menigmaal ook het in de gevangenis verworven of opnieuw verworven geloof weer wegvallen en daarmee ook de basis voor een werkelijk nieuw leven.

Dat geldt ook voor die gevallen, waarin de gevangenisbezoeker zonder religieuze overtuiging tot de gevangene komt. Ook deze gevangenisbezoeker vindt bij de gevangene meermalen een zekere bereidheid om „een nieuw leven te beginnen”, niet tot de „oude fouten te vervallen”, om „eerlijkheid hoog aan te slaan”. Maar ook deze „goede voornemens” zijn dikwijls weer vervlogen zodra de gevangene weer in vrijheid is. En dat is ook zeer begrijpelijk. In de eerste plaats is denken over iets heel iets anders dan het doen. Maar in de tweede plaats mogen wij niet vergeten, dat het ondergaan van een straf — vooral een vrijheidsstraf — iets heeft van het vereffenen van een rekening met eigen schuldgevoelens. Nadat de straf is „uitgezeten” zal de gevangene vaak het gevoel hebben „te zwaar te hebben geboet” en dus een zekere vrijbrief te hebben verkregen voor nieuwe misstappen. Ik herinner me hoe vaak door de gijzelaars gezegd werd: Hoeveel misdrijven zouden wij mogen bedrijven voor alle straf die wij onschuldig ondergaan? Dat werd gekscherend gezegd, doch er schulde een gevoel onder, dat ook de gewone gevangene niet vreemd is. Zodra hij het gevoel heeft te zwaar te zijn gestraft, zal daarin een prikkel zitten om opnieuw misdrijven te begaan. Die prikkel nemen wij zeker niet weg door over de religie te praten of over de moraal tijdens de detentie. Gevangenisbezoek is derhalve moeilijk werk. Men moet het vooral niet beginnen om er dank voor te oogsten, of zelfs maar om er „resultaten” van te zien. Het enige wat men kan bereiken is, dat er een zekere vertrouwenssfeer wordt geschapen. Maar juist zelfs die zal in menig geval uitblijven, omdat — vooral de recidivist — vaak iemand is, die zeer moeilijk tot het leggen van hechte banden met andere mensen in staat is. Dikwijls dat reeds in zijn vroegste jeugd het vertrouwen in de eigen ouders — en daardoor in alle andere mensen — zo geschokt is, dat hij het aangaan van verbintenissen

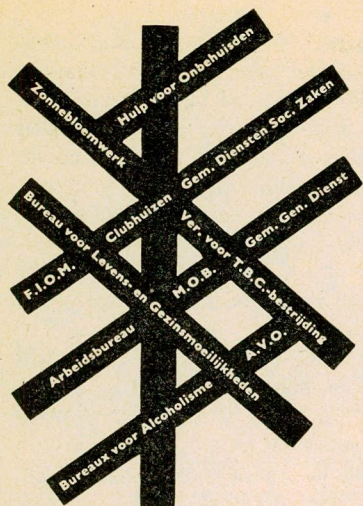
met anderen onbewust tot de onmogelijkheden rekent. Wie nog eens goed overtuigd wil worden van de waarheid van deze stelling leze het boek van Mannin, „Every Man a Stranger”, het aangrijpende verhaal van een jongen, die vroeg zijn moeder verliest door de dood en geen contact met een vader, die een in zich zelf gekeerde professor in de filosofie is. De zoon is niettegenstaande zijn grote gaven niet in staat met iemand tot een normale vriendschap — of liefdesverhouding — te geraken en wordt diensgevolge politiek delinquent. Het is dezelfde muur waar ook de gevangenisbezoeker maar al te vaak tegen op zal moeten tornen, de muur van de onbewuste weerstand tegen iedere blijvende intermenselijke verhouding, omdat degene die deze muur heeft opgetrokken, dit van zijn vroegste jeugd af gedaan heeft om zich tegen decepties te wapenen. Het is geen lichte taak deze muur te doorbreken. En toch is dat de opgaaf voor de gevangenisbezoeker. Voordat hij zich daartoe zet, mag hij eerst wel eens bij zich zelf nagaan of ook hij niet een dergelijk walletje om zich heeft heengebouwd.

Gevangenen bezoeken en hun werkelijk iets brengen stelt hoge eisen aan hem, die dit op zich neemt. Men verbeelde zich niet, dat men niets anders behoeft te doen dan goede wil te tonen. Neen, alleen werkelijke belangstelling, een zich openstellen voor een ander, kan enig resultaat afwerpen. En zelfs dan zal het lang niet altijd slagen. Indien het in een enkel geval wel lukt, kan het vrucht dragen. Maar ook in de vele gevallen, waarin een dergelijke persoonlijke relatie tot de gevangene niet blijvend is, is het toch goed dat in onze gevangenissen ook geregeld mensen komen, die niet behoren tot het personeel van de gevangenis. In de loop van een eeuw is ons strafstelsel menselijker en milder geworden, omdat er idealisten waren, die niettegenstaande de moeilijkheden er bleven komen, wezen op misstanden en — en dat is misschien het voornaamste — die de verbindingschakels waren tussen de gevangenis en de vrije maatschappij.

Verzamelband voor ons kaderorgaan

Prijs ± f 2,60; Capaciteit: 18 exemplaren = 3 jaargangen. Werkt met klembanden die elk voorhanden aantal exemplaren onmiddellijk degelijk inbinden.

Verzoeken dringend het Centraal Bureau te willen berichten indien u deze band wenst aan te schaffen en hoeveel exemplaren u wenst. De minimum bestelhoeveelheid is namelijk 80.

MET WELKE ORGANISATIES KOMEN WIJ IN INDIVIDUELE GEVALLEN IN AANRAKING?

De Medisch-Opvoedkundige

Bureau's

De Medisch-Opvoedkundige Bureau's, thans bijna bij welhaast alle werkers op het gebied van kinderscherming en kinderbescherming, wellicht ook bij een omvangrijker „publiek” bekend als MOB's (een „naam”, die ook in deze regelen gemakshalve gebruikt zal worden) zijn nog betrekkelijk jong.

Het oudste bureau hier te lande, nl. het Amsterdamse, viert juist in deze maand zijn 25-jarig bestaan.

Hoewel het voor een gedeelte der sociale werkers, der „kinderbeschermers” in de ruimste zin, der psychiaters, psychologen, paedagogen en zeker ook voor vele ouders, die particulier hulp zochten en zoeken bij opvoedingsmoeilijkheden, haast niet meer denkbaar is, dat er zonder MOB's gewerkt zou kunnen worden, treft het aan de andere kant toch telkens weer, hoe grote groepen mensen, in alle lagen der bevolking, nog nooit van de MOB's gehoord hebben. En hééft men al van de naam gehoord, zo blijken er ook dikwijls allerlei misverstanden te bestaan over doel en werkwijze van deze MOB's, zodat men ook niet weet, *welke* gevallen men erheen verwijzen moet en *hoe* dat idealiter moet gebeuren. Het is dan ook daarom, dat ik graag, op verzoek van de redactie, enig inzicht wil proberen te geven in hetgeen de MOB's beogen.

Alvorens echter te vertellen van „doel en werkwijze” der MOB's in een volgend artikel, moge eerst in vogelvlucht een beeld gegeven worden van het ontstaan dezer instellingen. Voor diegenen onder de lezers, die hier uitvoeriger over zouden willen lezen, moge het boekje „Moeilijke kinderen”, door mejuffrouw mr. dr. E. C. Lekkerkerker, warm aanbevolen worden.

Een der voornaamste voorlopers der MOB's was een „child guidance clinic” onder leiding van William Healy, een Amerikaanse psychiater. Zijn bureau werkte reeds in 1909 en hij kwam tot de oprichting ervan door zijn grote interesse voor jeugdige delinquenten. Langzamerhand, zich verdiepend in deze delinquenten, hun achtergrond, afkomst en aanleg, kwam hij ook tot het zich verdiepen in allerlei andere, niet criminele, moeilijke kinderen. Er kwamen ook al gauw andere child guidance clinics, die zich *het voorkomen* van jeugdcriminaliteit ten doel stelden. Als vanzelf vloeyde daaruit voort en werd er voortaan als tweede doel bij gesteld: het bestuderen en eventueel het behandelen van psychische moeilijkheden en afwijkingen.

Het besef groeide dat *jeugdmoeilijkheden* voor het latere leven zeer belangrijk, soms zelfs beslissend zijn en dat men door opheffing, resp. behandeling dezer

jeugdproblemen soms ernstige psychische „scheefgroei” in het volwassen leven kon voorkomen. De ervaring in de eerste wereldoorlog, waar de geestelijke gezondheid resp. psychische paraatheid der soldaten zeer waardevol bleek, bevestigde, dat zij, die slecht opgewassen bleken tegen de verschrikkingen van de strijd, veelal mensen waren, die in hun jeugd schokken hadden ondervonden, in moeilijke omstandigheden hadden verkeerd of wel toen ook reeds problemen hadden gegeven.

De op het vasteland van Europa door moderne psychiaters en psychologen (o.a. Freud, Jung, Adler) „ontdekte” nieuwere inzichten hadden dit ook reeds geopenbaard: de praktijk bevestigde het thans.

In Amerika leidde dit tot oprichting van veel child guidance clinics, van welke er thans honderden over Amerika verspreid zijn.

Het uitgangspunt was hier dus geweest de jeugdcriminaliteit. Terzelfder tijd ontstonden echter in Europa de „Erziehungsberatungsstellen”, een soort consultatiebureau’s, waar het hoofdaccent op geestelijke abnormaliteit van kinderen werd gelegd. In Duitsland en Zwitserland eerst; na de eerste wereldoorlog in Wenen, waar Freud, Aichorn, Adler, Charlotte Bühler hun invloed deden gelden.

In Amerika heeft men van meet af aan, behalve aan onderzoek en behandeling van het kind, ook veel aandacht besteed aan de *omgeving*; men „bekeek” en beïnvloedde ook de ouders en/of andere opvoeders van het kind. In de Erziehungsberatungsstellen „werkte” men niet zo intens met deze omgeving.

In Engeland ontstonden door rechtstreekse beïnvloeding vanuit Amerika de child guidance clinics, evenals in ons eigen land.

Mejuffrouw mr. dr. Lekkerkerker, hierboven reeds genoemd, en mejuffrouw dr. N. Tibout, met grote belangstelling voor de child guidance clinics uit Amerika teruggekeerd (omstreeks 1926 en 1927) gaven in Nederland de „stoot” voor het tot stand komen van het Amsterdamse Bureau (in 1928). In de volgende tien jaren werden in enkele steden van ons land (Den Haag, Leiden, Haarlem, Utrecht en Rotterdam) bureau’s opgericht.

Door alle functionarissen is er in die jaren onder zeer moeilijke en financieel zeer karige omstandigheden gewerkt en aan hun enthousiasme en onbaatzuchtigheid is het ongetwijfeld te danken, dat de bureau’s zijn blijven bestaan.

Van begin af aan was er een stroom van meldingen. Zoals tot op de huidige dag nog het geval is, hebben de bureau’s altijd met overbelasting te kampen gehad.

Sedert de jaren 1928 heeft het MOB-werk zich snel uitgebreid: de snel toenemende belangstelling voor en de ontwikkeling van psychiatrische, psychologische en sociologische wetenschappen, de modernere opvattingen betreffende criminaliteit, de progressieve paedagogische en heilpaedagogische inzichten hebben gemaakt, dat thans in ruimere kring en in welhaast alle levensbeschouwelijke groeperingen de waarde van de MOB’s wordt ingezien. Ook de regering toont door subsidiëring van het werk haar belangstelling.

In een volgend artikel moge verder uiteengezet worden welke vlucht het MOB-werk thans in ons land genomen heeft; tevens wat het werk aan een MOB in onze dagen inhoudt.

K. d’ARDENNE ANKRINGA,
psychiatrisch sociaal werkster.

Een van onze medewerkers, met twee dochttertjes, van 9 en 10 jaar, zoekt een huisgenote, die genegen is, tegen kost en inwoning (eigen kamer) de huisvrouw voor zover dit in de gegeven omstandigheden noodzakelijk is, te vervangen.

Van armenzorg tot maatschappelijk werk

I

Armenzorg! Wie durft hierover nog te schrijven in een blad als *Humanitas* in 1953?

Armenzorg.... een volkomen verouderd begrip en daarenboven een zwaar belast woord, dat maar al te zeer herinnert aan een verleden, toen „men” (uw voorouders? mijn overgrootpapa?) weldadigheid bedreef aan de „leden van de schamele gemeente”, toen men nog niet begreep dat „voldoende” sociale zekerheid een *recht* was.

Dat woord armenzorg, het wekt onaangename herinneringen aan een tijd, toen de arme, voor zover hij al kon lezen, werd opgevoed met roerende verhaaltjes dat rijkdom niet gelukkig maakt en dat een zuiver, rein geluk kan wonen in des armen stulp. Welk grote nuttigheid had deze arme! Ik blader in een boekje, door een lyrische schrijfster gewrocht in de eerste helft van de negentiende eeuw. Met onverstoorbare gemoedrust wordt de lof bezongen van de weldaad en de plichten van de rijkdom, van de zegen en de verplichtingen van de middelste stand en ten slotte van het heil en de mogelijkheid tot gelukzaligheid van de zwoegende arme. Hoe kon Tollens, in diepe dankbaarheid voor de hem door zijn trouwe gade geschonken winterpels, zo dankbaar zijn geweest, wanneer hij zich niet met te meer deernis had kunnen wenden tot de om een aalmoes bedelende nooddruftige. Hoe heerlijk was het te geven, uit eigen welvaart weldadigheid bewijzend! Hoe ware dit mogelijk geweest, wanneer er geen armen zouden zijn geweest! Hoe schoon, o Heer, is Uw schepping!

En waren er dan niet voor de arme de troostende en bemoedigende evangelie-woorden, volgens welke de arme Lazarus zou rusten in Abrahams schoot? De rijke behoefde zich van het lot van zijn soortgenoot niet te veel aan te trekken, die gaf immers geen aalmoes! Bevatte de rijke Bijbel niet eveneens de vriendelijke, aansporende belofte van de Spreuken-dichter: „Die zich des armen ontfermt, leent den Heere” — de spreuk, welke de omslag siert van een „in eene berede-nerde alphabetische orde gerangschikte” behandeling van de Wet tot regeling van het armbestuur in het Koninkrijk der Nederlanden — wet van den 28 Junij 1854 (Staatsblad no. 100), uitgegeven te Amsterdam in 1857.

Hij, die deze bewerking maakte, kende ongetwijfeld ook wel het nog hoop-vollere vervolg op die spreuk: „Hij zal hem zijn weldaad vergelden.”

Wie herinnert er in 1953 nu nog aan die oude armenzorg? Wie durft het nog aan de lijn van die armenzorg, met kennelijk zoveel bijbedoeling, zo doortrokken van klasse-meerderwaardigheidsgevoel, door te trekken naar ons moderne maat-schappelijk werk, bedreven vanuit onze humanistische gezindheid?

Ik droom....

In zijn air-conditioned room zit anno 2053 een adaptologisch geschoold totinsoccer een artikeltje te schrijven voor een Euraziatisch vakorgaan. U begrijpt natuurlijk ogenblikkelijk dat dit, enigszins venijnig, heerschap het beroep uit-oefent van: op grond van de aanpassingswetenschap de totale individuele per-sonlijkheid te integreren in het sociale geheel.

Behalve dit beroep heeft hij nóg een afwijking: een zekere onpractische liefde voor de historie van zijn vak. En op grond van die onverklaarbare liefde heeft

de redactie hem gevraagd, in een korte schets te verduidelijken, in hoeverre het toenmalige maatschappelijk werk in zijn Noordzee-provincie kan worden beschouwd als een voorloper van de moderne totinsoc-integratie. Nauwelijks durft hij nog dit verouderde en zwaar belaste woord „maatschappelijk werk” te gebruiken. Het herinnert hem te veel aan een tijd, toen „men” (ook zijn voorouders) nog belast was — in een voorwetenschappelijk stadium van sociaal handelen — met westerse groepsmeerderwaardigheidsvooroordelen.

Zowel tegenover de „niet-blanke” bewoners van de Aziatische en Afrikaanse provincies als tegenover de minder bevoorrechte medemensen in die tijd, van nog zeer onontwikkelde sociale zekerheid, in de naaste omgeving. Scherp, maar fijntjes, karakteriseert hij dat met enige citaten, met controleerbare feiten dus, zoals een goed historicus betaamt. Voor hem ligt een sociologisch onderzoek anno ongeveer 1950 (let wel, lezer uit 2053, dat noemde men toen sociologie!) naar de „maatschappelijk verwilderde” jeugd. Stel u voor: zulk een, van eigen meerderwaardigheidsgevoel getuigend oordeel. Hij toont aan, al weer slechts de feiten sprekend latend, hoe weinig verantwoordelijkheidsgevoel men in de praktijk van het dagelijkse leven bleek te bezitten voor de evennaaste, hoezeer een clubje zogenaamde „humanisten” uit die tijd zich erop lieten voorstaan, dat zij zozeer daardoor werden gedreven. In een oude krant vindt hij een beschrijving van krotten, waarin onmogelijk grote gezinnen woonden. Hij citeert, hoe grote groepen van de bevolking blijkbaar zeer grote gezinnen beschouwden als een bewijs van sociaal verantwoordelijkheidsgevoel in een, door gebrekkige technische mogelijkheden, relatief overbevolkt landje. Als mooiste mop citeert hij, hoe vooraanstaande deskundigen uit die jaren zich beijerden om aan te tonen, wat maatschappelijk werk niet was en laat hij zien, dat men het in die tijd blijkbaar heel moeilijk had met „grensgeschillen” tussen maatschappelijk werk (waarvan men ronduit erkende dat men niet wist wat het was), maatschappelijke zorg, sociale zorg („voelt u de fijne nuance” voegt hij hieraan toe), sociale bijstand, sociale politiek, medische zorg, sociaal-medische zorg, geestelijke verzorging, zielzorg, psychotherapie, psychiatrische zorg, paedagogie, volksopvoeding, vormingswerk. Iedereen scheen wel bang voor de annexatielust of voor het zich-op-des-anders-terrein-bewegen van de ander. Niemand scheen nog enig begrip te hebben voor de totale menselijke persoonlijkheid, medebepalend voor de totale omgeving en voor de voortdurende wisselwerking van al die, nog primitieve, sociale activiteiten.

Hoezeer scheen men, de literatuur biedt weer een rijkdom aan feiten door angst bezeten. Zowel in de zorg voor de medemensen in eigen kring, waarbij men zuchtte over de bedreiging van de hordemens, als in die aan, door die westerlingen toen hautain genoemde „achtergebleven” gebieden, schenen angst en zucht tot lijfsbehoud een belangrijke rol te spelen.

Tóch toont hij aan, dat dit vage en primitieve „maatschappelijk werk” als een der wortels van de moderne totinsoc moet worden beschouwd. Hij wijst nog even op enige, ook zijns inziens voor die primitieve tijd, voortreffelijke studies, waaruit bleek dat het daagde in sommige geesten. Zijn eindoordeel is dat de mensen in die tijd, belast met vooroordelen van vroegere generaties en zich nog onvoldoende bewust van hun groepsbepaaldheid, wel zo moesten handelen als zij deden.

In ieder geval, meent de schrijver, was er, in vergelijking met nog vroegere perioden, sprake van één belangrijke vooruitgang. In het midden van de twintigste eeuw heeft men heel wat vlijtiger gegevens verzameld dan voordien. Daardoor is een sociaal zo betrouwbaar beeld, als de schrijver van die tijd gaf, mogelijk. Dat verklaart echter tevens, hoe het kwam dat men omstreeks 1950 steeds zo jammerde over sociale desintegratie, over ontworteling, ontbinding, verlies aan normgevoel, massificering. Men scheen de in eigen tijd ontdekte feiten maar al te makkelijk te vergelijken met geïdealiseerde beelden uit een verleden. De armelijke gegevens

uit de 18e en 19e eeuw waren — en zijn helaas, verzucht de schrijver in 2053, of is het 2653? — volkomen ontoereikend om een oordeel uit te kunnen spreken over de werkelijke desintegratie in de 20e eeuw. Dezelfde eeuw, waarin de historicus de meest grootse integratie van alle tijden bespeurt, waardoor eindelijk werkelijk een enigszins menselijke cultuur mogelijk is geworden.

Ondanks alles moet die twintigste eeuw toch wel een mooie tijd zijn geweest om in te leven. Aldus verzuchtend besluit de historicus zijn schets.

Ik word wakker. . . .

Het bedrog van toekomstdromen schuilt hierin dat zij natuurlijk nooit iets anders kunnen geven dan de wensen en de vrees van de dromer. Enfin, dan heb ik me met die droom misschien lelijk bloot gegeven.

Maar zo'n droom kan ook een waarschuwende functie vervullen.

Ik lees het begin van dit epistel nog eens door.

Het is inderdaad een vrij makkelijk foeffe om, met altijd aanwezige citaten, aan te tonen hoe bekrompen, zelfzuchtig, verstoken van (ons!) inzicht, ons voorgeslacht — neen, natuurlijk niet onze geestelijke voorouders, want wij zouden „toen” natuurlijk aan de „goede kant” hebben gestaan — is geweest. Het is heel wat moeilijker om dat, wat in die tijd daden van betekenis waren, welke van wezenlijke invloed op de latere ontwikkeling zijn geweest, ook thans nog naar waarde te schatten. Nog moeilijker is het, inzichten en daden van voorheen te begrijpen vanuit die tijd. In feite is dit zelfs onmogelijk. Wij weten altijd, wat later is gekomen en vormen, daarop steunend, ons historisch oordeel. Het staat trouwens meestal wel goed — ook wanneer je in je eigen tijd nu niet zo bijster gauw geschokt bent door wat mogelijk ons nageslacht als afgrijselijke misstanden zal beschouwen — in het verleden de zijde van de opstandigen te kiezen. Wanneer een schrijver dat niet doet, poogt hij zich meestal wel te rechtvaardigen. Misschien is deze hele inleiding wel een dergelijke poging van schrijver dezes. Ik ben namelijk voornemens, in een aantal artikelen een korte schets te geven van de ontwikkeling van de Nederlandse „armenwetgeving”. Dat lijkt me slechts mogelijk — wil het niet een uit het sociale verband gerukte opsomming van feiten worden — door een en ander te vertellen over de inzichten, welke tot die wetgeving hebben geleid en dus van de sociale geschiedenis van de 19e en 20e eeuw. Uiteraard zal dat alles zeer beknopt moeten blijven.

Wat voor ons van wezenlijke betekenis is, is dat, naar wij hopen, binnen niet al te lange tijd, een nieuw ontwerp van wet — mogelijk — op de maatschappelijke zorg zal worden ingediend ter vervanging van de armenwet 1912.

Deze armenwet is dus thans ruim veertig jaren oud. Reeds enige jaren voor de oorlog van 1940—1945 bleek de wet reeds verouderd. Sinds 1912 maken wij een zeer snelle maatschappelijke ontwikkeling door.

De wet van 1912 verving echter de wet van 1854. Het lijkt me onmogelijk de betekenis van de noodzakelijk geachte veranderingen in de wet van 1912 te begrijpen, wanneer men niet eveneens tracht aan te tonen, welke betekenis die verouderde „armenwet” heeft gehad in de ontwikkeling van de maatschappelijke zorg in ons land. Natuurlijk zal ik dan pogen aan te tonen, in hoeverre die wet toen een compromis was, zoals naar alle waarschijnlijkheid een nieuwe wet ook wel een compromis zal worden, misschien reeds in voorbereiding is. Wetten als deze zijn nu eenmaal altijd een resultante van sociale en politieke krachten. Dat was ongetwijfeld de wet van 1854 reeds. Ik hoop, op mijn wijze, dus onvermijdelijk ook naar mijn subjectieve inzicht, een schetsje te geven van de ontwikkeling van armenzorg tot. . . . modern maatschappelijk werk? Misschien is dat te veel gezegd.

Zoëven spotte mijn droombeeld reeds dat niemand in 1953 blijkbaar precies wist, wat daaronder moet worden verstaan. En die spot miste niet alle grond in de feiten.

In ieder geval zal iets van de ontwikkeling kunnen blijken en zal eveneens

kunnen worden gewezen op wat men in een nog nabij verleden wel — wat niet — onder maatschappelijk werk verstond.

Dit zal een korte schets blijven. Zeker zal ik zo nu en dan eens naar bronnen verwijzen. Als de lezer dan maar, zelfs bij de verwijzing naar bronnen, zich ervan bewust blijft dat de schrijver en verwijzer in zijn keuze subjectief blijft.

A. TREURNIET

SECTIE GEZINSVERZORGING

BELANGRIJKSTE PUNTEN, NAAR VOREN GEKOMEN IN DE BESTUURSVERGADERING VAN DE LANDELIJKE SECTIE GEZINSVERZORGING, GEHOUDEN OP 11 NOVEMBER 1953.

Benoeming voorzitter

Om gezondheidsredenen heeft de heer C. v. d. Lende bedankt als voorzitter van de sectie. In zijn plaats zal mr. H. Boasson, hiertoe uitgenodigd door het D.B., het voorzitterschap op zich nemen.

Mededelingen betreffende de afdelingen

Nijmegen is gestart met 2 gezinsverzorgsters (waarvan 1 gedipl.).

Den Haag begon met 2 gezinsverzorgsters, beiden met B.-opleiding.

In Amsterdam zijn de voorbereidingen in een vergevorderd stadium.

Uitbreiding sectiebestuur

Besloten wordt het aantal leden van de sectie uit te breiden, ten einde meer van een landelijke vertegenwoordiging te kunnen spreken. Aan het D.B. zal hiertoe een suggestie gedaan worden.

Administratie

Besloten wordt een kleine commissie in te stellen, die de administratie in zijn geheel onder de loupe zal nemen. Deze commissie zal bestaan uit de heren De Bruyn en Van Schaaijk en mevr. Roes.

Aan onze leden

★ Op het Scholingsweekend op de Pietersberg werd besloten een insigne voor onze gezinsverzorgsters te doen vervaardigen.

★ Op de sectievergadering van 11 November werd het besluit genomen aan onze leden te vragen, in edele wedijver, een ontwerp voor een insigne-draagmedaille te maken.

★ Wij nodigen daarom onze leden uit hun artistieke gaven op de volgende wijze aan te wenden, door:

- ★ 1. een zinvol ontwerp voor een insigne voor onze gezinsverzorging te vervaardigen;
- ★ 2. een ontwerp te maken van de voorpagina van een folder over onze gezinsverzorging;
- ★ 3. een eenvoudig symbool, dat onze gezinsverzorging karakteriseert, te ontwerpen.

★ De inzendingen worden tot 31 Januari 1954 ingewacht bij het Centraal Bureau.

★ H. J. ROES,
secr. sectie gezinsverzorging.

Cijfers uit de gezinsverzorging

Onderstaande gegevens zijn geput uit de administratie van de sectie Gezinsverzorging der afdeling Groningen van Humanitas. Deze sectie is ter plaatse een belangrijke instelling. Maar er zijn in Groningen nóg vijf instellingen voor gezinsverzorging. De gegevens, welke wij hier verstrekken, lenen zich dus zeker niet voor algemene conclusies en men kan nooit zeggen: een verzorgingsdag kost zoveel, want wat in Groningen geldt, kan in Delft of de mijnstreek een ander beeld opleveren.

Onder dit grote voorbehoud volgen hier dan de cijfers:

	1950:	1952:
Aantal verzorgde gezinnen	67	106
Aantal zielen	302	453
Zielental per gezin	4,5	4,27
Netto weekinkomen (+ kinderbijslag), waarnaar de gezinnen zijn aangeslagen, totaal per week	f 3.645,20	f 6.438,66
Inkomen per gezin per week gemiddeld	„ 54,40	„ 60,74
Berekend dagtarief totaal	„ 113,—	„ 232,22
Per gezin per dag gemiddeld	„ 1,69	„ 2,19
Verzorgingsdagen totaal	1139	1751
Idem per gezin	17	16%
De verzorging kostte ieder gezin aan retributie gemiddeld	„ 28,67	„ 36,14
Ontvangen aan gezinsbijdragen	„ 2.166,72	„ 4.248,14
Verzorgingsdagen × dagtarief	„ 1.920,99	„ 3.834,69
Meer ontvangen dan volgens berekening	f 245,73	f 413,45

De meerdere ontvangsten aan gezinsbijdragen zijn te verklaren doordat aan niet-begunstigers tien procent (van Mei 1952 af twintig procent) boven het tarief in rekening wordt gebracht en doordat bij het verlenen van verzorging voor halve dagen (slechts sporadisch voorkomend) het tarief naar boven wordt afgerond.

Uitgaven:	Totaal		Per verzorgingsdag	
	1950	1952	1950	1952
Salarissen	f 5.047,99	f 10.422,29	f 4,43 76,94 %	f 5,95 85,86 %
Sociale lasten	„ 293,92	„ 500,96	„ 0,26 ± 4,48 %	„ 0,28 4,04 %
Leiding	„ 275,—	„ 728,—	„ 0,24 4,19 %	„ 0,42 6,06 %
Beheerskosten	„ 340,42	„ 468,49	„ 0,30 5,29 %	„ 0,27 3,90 %
Pension- en reiskosten van praktikanten	„ 303,75		„ 0,27 4,63 %	
Opleiding	„ 300,—		„ 0,26 ± 4,57 %	
Beroepskleding		„ 31,06		„ 0,01 0,14 %
	f 6.561,08	f 12.150,80	f 5,76 100 %	f 6,93 100 %

	1950	1952
Percentage sociale lasten van salarissen	5,824 %	4,806 %

Ontvangsten:	1950:	1952:
Bijdragen van verzorgde gezinnen	f 2.166,72	f 4.248,14
Contributie van begunstigers	„ 2.105,28	„ 2.602,82
Subsidie van rijk en gemeente	„ 1.398,14	± „ 5.000,— ¹⁾
	f 5.670,14	f 11.850,96
In percentages van de uitgaven	86,267 %	97,530 %

1) Definitief bedrag nog niet vastgesteld.

In 1950 waren — met onderbreking wegens het volgen van de opleiding — vier gezinsverzorgsters werkzaam plus nu en dan enige praktikanten (leerlingen te Bakkeveen in opleiding, die het internaat enige tijd onderbreken voor praktijkwerk bij een instelling). Voor deze laatsten wordt geen salaris, wel pension- en reiskosten betaald door de hen ontvangende instelling.

In 1952 waren zeven gezinsverzorgsters werkzaam, behoudens onderbreking wegens ziekte.

Tot zover de gegevens. Voor vragen, commentaar of opbouwende critiek houden wij ons aanbevolen. En wij besluiten met de wens dat het mogelijk zal zijn over 1953 en volgende jaren cijfers en gegevens te verzamelen van alle plaatselijke secties voor gezinsverzorging van Humanitas, hetzij op de wijze als hier is geschied dan wel volgens in overleg nader vast te stellen normen. Daarbij mogen wij herhalen wat in de bijeenkomst in De Pietersberg op 6 September jl. is opgemerkt: Het is van het hoogste belang om over feiten en gegevens te beschikken, welke een inzicht kunnen geven in de practische betekenis van kostprijs en subsidieregelingen, verzekering van de kosten van gezinsverzorging enz.

C. W. VAN ALTENA.

Boekbesprekingen

OVER HET SAMENZIJN VAN MAN EN VROUW

door

dr. J. Fabricius-Möller.

Uit het Deens vertaald door Johan Winkler met medewerking van dr. H. R. Hefting. Uitg. D. A. Daamen N.V. Den Haag 1952, prijs f 17,25.

Dit boek bestaat uit twee delen. Het eerste bevat een reeks lezingen onder de titel: „Sexuele nood en bevrijding”, welke de schrijver gedurende een reeks van jaren heeft gehouden voor alle studenten van de Universiteit te Aarhus en waarin een aantal problemen op het terrein van het geslachtsleven op natuurlijke en ongedwongen wijze wordt behandeld.

Het tweede deel heet „Vrijmoedige vragen openhartig beantwoord” en geeft een samenvatting van de duizenden brieven, waarin op sexueel gebied hulpzoekende mensen Dr. Fabricius-Möller in de loop der jaren om raad gevraagd hebben.

De inhoud van dit boek beweegt zich niet op het terrein van het maatschappelijk werk, al raakt het er telkenmale wel aan. Wij moeten dus volstaan met een korte aankondiging. Deze kan slechts bestaan in een warme aanbeveling, om er kennis van te nemen. De problemen, waar het hier om gaat, komen in ieders leven voor, zowel vóór als in het huwelijk en opnieuw bij de opvoeding van de kinderen. Ook voor de maatschappelijke werker is kennisgeving van deze stof van groot belang, al

zij men gereserveerd wanneer raad wordt gevraagd op dit gebied. Het kan echter al van grote betekenis zijn, wanneer men het probleem, waarmee de cliënt worstelt, herkent als een vaak voorkomend verschijnsel en hem de raad kan geven, eens met zijn dokter te gaan praten, voor wie het een doodgewone zaak is.

In de Nederlandse bewerking is een ernstige fout gemaakt, waarop wij willen wijzen, opdat deze bij een eventuele herdruk vermeden kan worden. De vertaler verwijst voor de Nederlandse wettelijke bepalingen op het stuk van de abortus naar de art. 295-298 van het Wetboek van Strafrecht. Deze artikelen zijn in de praktijk echter vrijwel een dode letter, aangezien daarbij bewezen moet worden, dat een levende vrucht gedood is, hetgeen bijna

nooit mogelijk is. Daarom is er in 1911 aan het Wetboek toegevoegd een art. 25bis, waarin zonder meer strafbaar wordt gesteld het in behandeling nemen van een vrouw, te kennen gevende dat door die behandeling zwangerschap kan worden verstoord. Het is daarbij zelfs niet nodig, dat die vrouw werkelijk zwanger is. Men zou de vrouw, die zich laat behandelen, zelf wegens medeplichtigheid kunnen vervolgen, doch in de praktijk geschiedt dit zelden of nooit, daar de Justitie in dat geval nog minder dan thans vat op de criminele aborteurs en aborteuses zou krijgen.

Overigens hebben wij, ook voor de Nederlandse bewerking, niets dan lof. Dit boek behoort ook in de bibliotheek van instellingen op het gebied van maatschappelijk werk zijn plaats te krijgen.

B. VAN DER WAERDEN

DE SOCIALE TAAK DER GEMEENTEN

De Sociale Taak der Gemeenten, aldus de titel van een boekje van ruim 100 bladzijden, geschreven door J. C. van Dam, Directeur van de Gem. Dienst voor Soc. Zaken te Amsterdam en uitgegeven door Vermande Zonen, Uitgevers te IJmuiden, in de serie: Nieuwe wegen in de gemeentepolitiek.

Het is geen boekje dat men moet raadplegen om precies te weten, hoe nu bijv. de regeling in zake hulp aan zelfstandigen in elkaar zit, dan wel hoe de gezinsverzorging moet worden opgezet om subsidie te ontvangen. Wie dat wil weten, dient andere geschriften ter hand te nemen. Maar het boekje van Van Dam heeft op al die gespecialiseerde uitgaven — hoe belangrijk die op hun beurt in bepaalde gevallen weer zijn — dit voor, dat het als we ons tot eigen kring beperken, de bestuurders van onze afdelingen op prettige wijze in staat stelt zich een beeld te vormen van wat nu een gemeentebestuur op sociaal gebied kan doen. Het boekje is allereerst gebaseerd — dat is van deze schrijver niet anders te verwachten — op wat een grote gemeente kan doen en ook

doet. Ook al werkt men dagelijks op dit terrein, lichtelijk is men toch wel verbaasd hoeveel mogelijkheden er zijn ook al is de Armenwet nog niet herzien. Eerlijk gezegd, geloof ik niet, dat welke wijziging die wet ooit zal ondergaan, in die mogelijkheden veel uitbreiding zal komen.

Men kan zeggen — en dit blijkt uit het geschrift zo duidelijk en het wordt ons zo prettig verteld — dat als een gemeentebestuur maar wil, ook in veel kleinere plaatsen dan Amsterdam, nog ontzaglijk veel kan worden aangevat wat werkelijk dringend is.

De verleiding is groot om op verschillende onderdelen uit het boekje in te gaan, ik denk bijv. aan de m.i. wel iets te mooi voorgestelde mogelijkheden van de sociale werkvoorzieningsregeling — de vraag mag worden gesteld of hier geen werken worden uitgevoerd, welke in feite verplichte gemeentewerken zijn — maar ik zou te veel ruimte daarvoor nodig hebben. Laat ik volstaan met de lezing aan te bevelen aan allen, die met maatschappelijk werk te maken hebben. Ze kunnen eruit leren en wijzer worden.

MEYER DE VRIES

De maatschappelijke werker op pad

door J. H ü h l, commies-chef bij de gemeentelijke dienst voor sociale zaken te Velsen.

Een op de praktijk afgestemde losbladige wegwijzer in sociale bepalingen.

Prijs in druknoopband (zakformaat): f 5,—, aanvullingen: 2 ct. per bedrukte pagina.

N.V. Drukkerij en Uitgeverij Vermande Zonen, IJmuiden.